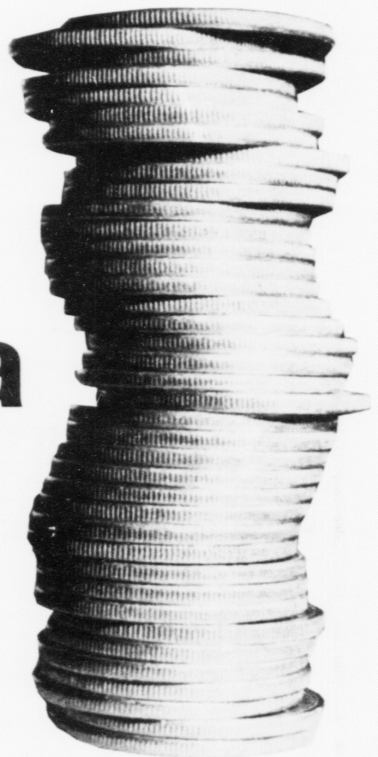

Atli Dam:

Rætt og rímligt at viðgera leiklut bankanna

Peningastovrnarnir hava gingið á odda í heimtøku av lánum, tí mugu teir nú leggja rygg til at niðurgjalda nakað av skuld flotans.

Segði í seinasta Sosiali, at eg fór at koma nærri inn á skattavíðurskiptini hjá okkara peningastovnum.

Lat meg kortini fyrst rætta eitt mistak, sum gjørt bleiv í fyrru greinini.

Skattaprosent bankanna er 49 og ikki 52%, sum skrivað bleiv. Talið 52 kom í hugan, tí so ofta hevur verið tosað um tað rímliga í, at just bankarnir, ið hava so stórar inntøkur, sleppa nakað upp um 50%-markið. Persónliga haldi eg, at 55% var hóskilgari, tí teir vinna jú hóp av peningi uppá skipanir, har aðrir skattaborgarar standa við endan. T. d. landskassaveðhildin lán, kreppulánsveðhald, stuðulslán, studningar og prísiskoyti o.s. fr.

Hevði eg nýtt 49%, bleiv talið ikki 328 milliúnir, men áleið 310.

Eisini er rætt einaferð enn at undirstrika, at tá vit ikki kenna tap bankanna og ikki kunnu finna tey í rok-skapum teirra, so var neyðugt at «gissa» um ymskt, og neyðugt at áseta ymsar fortreytir. T. d. vita vit ikki um tær 744 milliúnir enn eru «intaktar», ella um tapini eru avskrivað, so rættari var at tala um 520 mill. kr. ella 632 ella okkurt heilt annað tal.

Vit kunnu tí ikki nágreiniliga siga, hvat ein avtala landsstýri og bankanna millum — ella ein einvis kunngerð frá landsstýrinum, sum heimild er fyri í skatta-

lóginu — kundi givið inn í skatti.

Tað er skipanin, sum skal lýsast

Á hesum viðgerðarstigi hevur hetta ongan týðning. Tað er skipanin, sum skal lýsast, og tann veruleiki, at vit áttu at kunnað fingið 200-300 ella 400 milliúnir eyka inn í skatti uttan at leggja meira á vanliga skattgjalðaran.

Bert tvey tøl liggja fäst. Nevniliga tær 744 milliúnir — sum verða fleiri, fara vit meira enn 10 ár aftur — og so tað, at ein banki kunn-gjordi eitt tap uppá lánveiting til stóðdar 53 mill. kr. í 1988.

Fast mark má setast

Júst tí onki fast mark er fyri loyvdari avseting, ber bankunum til fritt at áseta, hvussu nógv av møguligum tapi, teir vilja lata aðrar skattgjalðarar rinda.

Taka vit 1988 sum dømi, siggja vit, at tá ein missir 53 mill. kr., setir ein afturfyri sama roknskaparár 135 milliúnir av.

Skatturin av hesum vildi verið $135 \times 0,49 = 66,15$ mill. kr. Henda skatt koma onnur at rinda. T. v. s. skattavaldið rindar ikki bert 49% av 53 mill. kr., men allar 53 og hartil 13,15 mill. kr. meira. Bankin vinnur sostatt 13,15 milliúnir uppá at missa 53 milliúnir.

Onki hevði heldur forðað honum at sett 160 milliúnir av heldur enn 135 mill. kr.

Tað er tí neyðugt at seta eitt mark fyri, hvat loyvt er at hava standandi óskattað, tí hesin peningur er tikin úr skattleggjargrundarlagnum fyri ævigar tíðir.

Okkara bankar sterkir í mun til danskar smábankar

Í Danmark er, sum nevnt, markið 3% av samlaðum útlánum.

Sagt verður, at hetta er ov lítið, og at danskir bankar ikki eru nógv væl «konsolideraðir».

Vist verður til, at nakrir smærri bankar í Danmark eru farnir av knóranum seinnu árinu.

Hertil er at siga, at føroyskir bankar — tibetur — eru nógv betri «konsolideraðir». Hava ið nógv ár havt gott og javnt vaksandi yvirskot, og hava hartil havt og hava landskassaveðhaldini at dúva uppá.

Tað kundi t.d. verið forvitnisligt at frætt, um nakar føroyskur banki hevur mist so mikið sum **eina krónu**, við eina so álvarsliga tvingissslu sum hana av Skála Skipasmíðju.

Heldur ikki hava okkara

bankar á sama hátt sum smærri danskir kapping at óttast frá størri bankum. Teir neyðast tí ikki inn í so vágamikil útlán, sum danskur banki, ið ætlar sær part av danska marknaðinum.

Hin vegin vita vit, at í 1989 koma okkara bankar at missa pening, kanska serliga uppá kundar, teir helst vilja varðveita framyvir.

Um vit tí ikki siga 3%, men t. d. loyva 5%, ja, so vita vit fyrri tað fyrsta, at hetta er

nóg mikið, serliga tá ein veit, hvussu stór eginognin er, og fyrri tað næsta, at skipanin tá lá so fäst, at ongin eftir vild kundi broytt samlaða skattleggjargrundarlagið.

Og gjordi tað nakað, at vinningsbýtið so okkurt hendinga ár ikki varð 30-40%?

5% geva 205 milliúnir í skatti.

Við føstum avsetingarmarki 5% vildi myndin seinastu 10 árinu verið:

Avsettar eru 744 mill. kr. Samlað útlán ultimo 1988 er 6515 mill. kr. 5% av hesum er 325 mill. kr.

Til skattingar skuldu so komið $744 - 325 = 419$ mill. kr.

Skatturin av hesum skuldi verið $419 \times 0,49 = 205$ mill. kr.

Henda pening kann figgi-armálaráðharrin ekkaleysur krevja inn, og tó vita, at vit hava sera sterkar og væl «konsolideraðar» bankar, sum kunnu taka stór tøk í samband við at fáa vinnutól okkara í eina sámligari prisleiga.

Mugu eisini hjálpa bankunum

Annað mál er, at bankarnir kenna seg hótta av spari-

køssunum í kappingini um sparararnar.

Sparikassarnir hava ikki verið undir skattskyldu, tí mett hevur verið, at tá fæst tú bilig sethúsálan afturfyri.

Hetta er eisini partvist rætt, l. prioritetslán sparikassanna eru hampiliga lagalig. Men teir læna sanniliga eisini annan pening út uppá somu treytir sum bankarnir. Ella nær um somu rentu.

Í Danmark eru sparikassar undir somu skattskyldu sum bankar, og tíðin er eisini farin frá sliikum skattafrelsi í Føroyum.

Hin vegin kanst tú ikki broyta slikt eftir einum degi, og spurningurin er eisini, um ikki serligar fyriskipanir kundu verið fyrri lagalig l. prioritetslán í húsum.

Tíðin er tí komin til at gera eina skipan, sum t. d. eftir 5 árum spakuliga tekur hetta skattafrelsi av. Sparikassarir hava kortini eitt virksemt, sum svarar til 35-40% av bankanna.

Hjálpa vit bankunum í hesi kapping, verða teir kanska freistaðir minni til framhaldandi at taka so nógvan pening heim úr útlóndum.

Vit hava frætt um áður ókenda óking av uttanlands-skuldini við 2 milliárdum. Hesa óking mugu bankarnir taka ábyrgdina av.

Annars skal eg í seinni grein viðgera hesa óking og visa á skaðan av handfaring landsstýrisins av hesum «mistu milliárdum».

